

PANDURO - PSYKOANALYSE OG
FOLKELIG MODERNISME

John Chr. Jørgensen: *Leif Panduro. En Biografi*. Gyldendal 1987, 440 s., kr. 275,-.

Til den efterhånden uoverskuelige række af nyere danske biografier (Ewald, Andersen, Bohr, PH etc.) føjer John Chr. Jørgensen nu et digert værk om den mest populære forfatter i nyere tid. Det er et værk, der på forhånd er sikret astronomiske salgstal, men det er langtfra noget sensationshungrende eller leflende værk.

Jørgensen er sober og underspilende, grænsende til det anonyme, som biograf. Biografien repræsenterer ikke noget nyt eller udfordrende blik på Panduros forfatter-skab, den ønsker ikke tekstnært at dokumentere sammenhænge mellem liv og værk. I en vis forstand er det en meget tynd "sag" på over 400 sider.

Når Jørgensen alligevel fortjener sine læsere er det fordi biografien - på sine egne præmisser - er særdeles overbevisende og troværdig. På en egen stille, sympatisk og udramatisk vis lykkes det Jørgensen at bringe læseren tæt - meget tæt - på personen Panduro (i mindre grad forfatteren). Det er godt skuldret. Panduros barndom var ikke den bedst tænkelige. I løbet af Leifs første leveår opløses familien således, at barnet må henslæbe sin barndom på diverse børnehjem og hos mere eller mindre barske onkler og tanter. Panduros moder bliver varigt sindsygt, da faderen render med en anden for senere at blive likvideret som fremtrædende nazist af den modstandsbevægelse, sønnen var et led i. Der er stof nok til tragedier i den barndom, men Jørgensen er ikke den, der skaber dynamik ved at dramatisere diverse skikkelser. Han styrer sig i stedet og lægger sit materiale frem på en sådan måde at ingen kan føle sig skidt behandlet.

Det er ikke overraskende denne barndom, der giver anledning til Jørgensens hovedtese: "Panduros liv var begyndelsen til en livslang søgen efter den kærlighed, som forældre kan give børn. De forsvundne forældre og deres mærkelige skæbner prægede ham for livet" (s.10). Jørgensen har her et pandurosk *carte blanche* til at "læse" hans liv mere eller mindre psykoanalytisk. Thi for Panduro var psykoanalysen et afgørende element i forsøget på at få barndommen til at lægge sig.

Sigurd Næsgård er en af faderskikkelserne i Panduros liv: "Mødet med Næsgård blev skelsættende i Leif Panduros liv. Næsgård blev hans "far", og Næsgård blev hans "universitet". Næsgård - og Esther - redder ham igennem den dybe krise, og Næsgård opmuntrer ham til at bruge sit kunstneriske talent. Igennem Næsgård får psykoanalysen gennemgribende betydning for Leif Panduros forfatter-skab langt op i 60'erne" (s. 98).

I 1949, hvor Panduro går i analyse, har Næsgård allerede en omfattende produktion bag sig. Det er en prominent herre indenfor dansk psykoanalyse, Panduro i 7 år er i tæt kontakt med. Blandt Næsgårds analysander var H.C. Branner og flere af de unge malere. Når han tiltrækker kunstneriske temperamenter, var det ikke alene fordi, han i sin teori arbejdede med *formdriften*, som en grundliggende *stamdrift*, jævnsides *sexual- og aggressionsdriften*, men også fordi, han i sin praksis inddrog og tilskyndede til æstetisk udfoldelse. Panduro blev aldrig en svoren tilhænger af Næsgårds teori, men Næsgårds personlighed og attitude overførtes, og her specielt det fundamentale *bon mot*: "Du skal være god ved dine sygdomme". Alligevel er det jo velkendt, at psykoanalysen er et konstitutivt træk i adskillige Panduro-bøger, og selvom han ofte gør grin med den, var den samtidig led i hans forståelse af sig selv.

Ved siden af psykoanalysen er den kulturradikalt prægede modernisme det andet grundstof i

Panduros liv (og værk). Næsgård var selv lidt af en kulturradikaler, men det er først da Ribbjerg dukker op - som et lyn fra en klar himmel - at Panduro tilegner sig den samtidige modernismes lidt mere skeptiske og vilde variant. "Undskyld jeg bryder ind i deres privatliv på denne måde...", er Ribbjergs første ord i brevet fra 1958. Det er Ribbjerg, der løfter Panduro ud af provinsidyllen og kaster ham ind i den såkaldte Weekendkreds. Her møder Panduro først og fremmest Villy Sørensen, "Villyernes Villy", men også en lang række andre mænd med fremtid i (Dessau, Barfoed, Jensen, Andersen etc.). Kapitlerne om disse år er afgjort biografens stærkeste og vigtigste, men man ærgres sig til tider over Jørgensens forsigtighed. I det stof, han har samlet er der tydeligvis potentialer til en anderledes litteraturhistorie om perioden. Men Jørgensen er ikke de store linjers mand. Stilistisk foretrækker han den tiltalende underdrivelse frem for det mere rapfodede overblik.

Jørgensens forsigtighed bærer også ansvaret for, at det til tider kan være vanskeligt at se berettigelsen af en Panduro-biografi netop nu. Panduros værker omtales uden større begejstring - mest positiv er Jørgensen i vurderingen af tv-dramatikken. Ansatsene til at fremstille Panduro som multimediekunstner pointeres kun indirekte. Der gøres ikke noget forsøg på at aktualisere hovedpersonen, bringe ham i omløb i den aktuelle kultursituation, hvor han vel opfattes som en kende patineret. En sådan aktualisering kunne ellers nok være interessant, hvis Panduro var blevet bæret med en lidt mere offensiv biograf; Læs blot Panduros "poetik": "Punkt 1) man skal elske (kraftstjele) sine personer, uanset hvor ringe mennesker de er! Læs Dickens! Punkt 2) Man skal konfrontere sine personer så der opstår spændinger mellem dem...3) Man må aldrig narre sine læsere! Man må godt drive gæk med dem, lure dem, snyde dem, forvirre dem - men

man må ikke foregive at der er dybder, hvis man ikke selv er klar over, hvad det er for dybder, og hermed er ikke sagt at man altid kender sine egne dybder, men så skal man ikke lægge skjul på dét"(s. 304).

Med denne "poetik" forstår man godt, hvorfor Panduro ikke er så hot et navn længere. Ikke alene er han en psykologiserende, morsom modernist, han er samtidig en redelig humanistisk engageret story-teller. Og her er man vel ved kernen og det væsentlige i Panduros indsats, som stadig må have gyldighed.

Jørgensen skriver et sted, at Panduro i USA kunne være blevet en screen-writer på højde med Mazursky. Hans tv-dramatik vidner om den samme varme, formsomme rummelighed, det samme ulmende kendskab, men også om en virtuos rutine, som ikke må forveksles med splattet "folkkelighed". Vurderet på denne led er Panduro, litterært, mere i familie med voltairske humanister som Kurt Vonnegut og John Irving, end med Ribbjerg og Sørensen, som man ellers har for vane at stille ham i skyggen af. Panduro er - som sin biograf - ikke noget geni, men en indsigtfuld håndværker, der forener brugs- og underholdningsværdi - at der ikke skrives for evigheden er en anden historie.

Henrik Ørnstrup